

TÜBİTAK - ARDEB

Kentleşme Çağrı Programı

“1003-SBB-KENT-2018-1 Yaşam Çevreleri ve Yerleşme İçi İlişkiler”

Çağrı Metni

1. Genel Çerçeve

Günümüz dünyasında ve ülkemizde yaşam çevreleri yeniden yapılanmakta, sosyal, mekânsal yapılar ve yaşam biçimleri değişmektedir. Öte yandan, demokrasi anlayışımızda yaşanan gelişmeler, yerel yönetimlerin iş yapma biçimlerindeki beklentilerimizi değiştirmektedir. Bu durumda uygulanacak politikaların, geliştirilecek projelerin, toplumda gerilmeler yaratmadan, insanları yabancılaştırmadan, yaşam kalitelerine katkı yaparak, nasıl geliştirilebileceğinin/kararlaştırılabileceğinin ve hangi tür kentsel kuramlara dayandırılabilirliğinin araştırılması acil bir gereksinme haline gelmiştir.

Dünyada, yaşanmakta olan bu değişim sürecinde yaşam kalitesinin geliştirilmesi hedefi giderek ön plana çıkmaktadır. Yaşam kalitesi; bir yandan yaşam çevrelerinin niteliğiyle ve yaşayanlar arasındaki ilişkilerle doğrudan ilgiliyken, diğer yandan bu kalitenin performansının nasıl ölçüldüğüyle de doğrudan ilgilidir. Yaşayanların kendilerini gerçekleştirebildiği ve kapasitelerini geliştirebildikleri, kimseyi ötekileştirmeden bir topluluk oluşturabildikleri, insanların kendilerini oraya ait hissettikleri ve oluşumuna katkıda bulunabildikleri yerleşimler, yaşam kalitesi yüksek yerleşimlerdir. Bu bağlamda, yaşam kalitesinin; salt yaşam çevrelerinin niteliğinin nesnel değerlendirmesi yoluyla ölçülmesi yetersiz kalmakta, yaşayanlar arasındaki ilişki ve bir topluluk oluşturabilme potansiyeli ve yaşam çevrelerinin “yer olabilme” nitelikleri öne çıkmaktadır.

Yaşam kalitesi yüksek çevrelerin yaratılabilmesi için; yaşam çevrelerimizin sosyal ve mekânsal yapısındaki, yaşayanları arasındaki ilişkilerdeki ve yaşam kalitesindeki mevcut durumu, değişim süreçlerini; nedensellik/olumsallık ilişkileriyle ortaya koyan, bu değişim sürecini eleştirel bir ele alışla irdeleyen, yaşam kalitesi yüksek yaşam çevreleri oluşturulması için ne yapılması gerektiğine ilişkin önerilerin geliştirildiği ve yeni politikaların oluşturulduğu araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Yukarıda özetlenen çerçevede önerilecek her araştırmanın; aşağıdaki üç temel boyutu, üç temel çerçevede ele alması beklenmektedir.

Üç temel boyut

- Yaşam çevrelerinin nesnel/materyal nitelikleri
- Yerleşme içi ilişkiler (topluluk oluşturma kapasitesi, kamusal alan varlığı, aktörler arası ilişkiler vb. özneller arası oydaşma süreçleri)
- Yaşam kalitesi düzeyi (yaşayanların öznel değerlendirmelerini de içeren bir performans değerlendirmesi)

Üç temel çerçeve

- Mevcut durumun analizi, geçmiş eğilimlerin irdelenmesiyle değişimin ortaya konulması
- Mevcut durum ve değişim sürecinin eleştirel değerlendirilmesi
- Yaşam kalitesi yüksek yaşam çevreleri oluşturmaya yönelik politika, uygulama ve izleme önerilerinin geliştirilmesi

Önerilecek araştırmalar, kent-bölge bütünü, il bütünü, kent, mahalle, komşuluk birimi, köy vb. değişik yaşam çevrelerine ilişkin olarak geliştirilebilir. Bununla birlikte, araştırma sonuçlarının, farklı yaşam çevreleri ölçeğinde örnek oluşturabilme düzeyleri de irdelenmelidir.

Yukarıdaki kapsamda araştırmaların yapılabilmesi, araştırma gruplarında ilgili farklı uzmanlıkların varlığı ile mümkündür. Bu nedenle, önerilen her projenin, hangi yerleşim ölçeğinde olursa olsun, ilgili farklı disiplinlerden uzmanların katılımıyla gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Ayrıca, bu araştırmaların uygulamaya yön verecek nitelikte olmasına önem verilmektedir.

2. Amaç ve Hedefler

Bu çağrının temel amacı, yaşam çevrelerimizdeki yaşam kalitesinin yükseltilmesine ilişkin politikalar, planlar, projeler gerçekleştirilebilmesine yönelik olarak, merkezi ve yerel yönetimlere yol gösterebilecek, öneriler geliştirebilecek nitelikte araştırmalar yapılmasını sağlamaktır.

Yaşam kalitesi kavramının tüm boyutlarıyla tanımlanması, ülkemize özgü yanlarının ortaya konması, performansının ölçülmesine yönelik öznel değerlendirmeleri de içeren ölçütlerin geliştirilmesi, yaşam çevrelerindeki ve yerleşme içi ilişkilerdeki başarı veya başarısızlıkların yaşam çevresinin kalitesini nasıl etkilediğinin bilimsel araştırmalarla ortaya konması ve buna dayanarak yine araştırmacılar tarafından gerekli olabilecek sosyal, fiziksel, finansal boyutları da ihtiva edecek türden uygulanabilir öneriler geliştirilmesi ve yeni araçların tanımlanması hedeflenmektedir.

Yerleşme içi ilişkilerde kararların verilme biçimleriyle, yönetim ve hemşerilerle ilişki kurma biçimlerinin yaşam kalitesine katkısına özel bir önem verilmesi beklenmektedir.

Birbiriyle doğrudan ilişkili diğer bir hedef ise, teknolojik olanakların, büyük veri tabanlarının, yaşam çevresinin kalitesinin geliştirilmesindeki katkılarının neler olabileceğinin irdelenmesi, deneyimlenmesi, ortaya konabilmesi ve gelişen teknolojinin yaşam tarzlarındaki olası etkilerinin neler olabileceğinin araştırılması ve bu koşullarda yaşam kalitesinin nasıl geliştirileceğine ilişkin olarak araştırmalarda yeterli ve uygulanabilir öneriler geliştirilmesidir.

Genel Çerçeve bölümünde aktarıldığı gibi; her proje önerisinin üç temel boyutu, üç temel çerçevede de ele alması beklenmektedir. Aşağıda bu boyutlar ayrıntılandırılmaktadır.

a) Yaşam çevrelerinin nesnel/materyal nitelikleri

Yapılı yaşam çevresinin oluşmasında iki farklı süreç bir arada etkili olmaktadır. Bu süreçlerden biri merkezi yönetimin ve yerel yönetimlerin ürettikleri alt yapılar, hizmetler vb. yoluyla meşru yasal çerçeveler içerisinde oluşmaktadır. İkincisi ise toplumsal sistemin işleyişi içinde bireylerin ve diğer aktörlerin davranışları sonucunda oluşmaktadır (yasa dışı yapılaşma, toplulukların kendiliğinden oluşturduğu yaşam çevreleri vb.). Yaşam çevrelerinin nesnel/materyal nitelikleri boyutunda öne çıkan araştırma konuları aşağıda yer almaktadır:

- Toplumsal yaşam çevrelerine kentsel politikalar, planlar ve projeler aracılığıyla yapılan müdahalelerin; tasarım kalitesi, estetik değer, yer olma niteliği (yaşayanların, yaşadığı yere kültürel anlam ve pratik yüklemesi), kültürel, mimari miras ve karar verme süreçleri vb. açılardan incelenmesi; yaşanabilir ve kaliteli yaşam çevrelerinin oluşması için

öneriler geliştirilmesi,

- Mevcut yönetim sisteminin öngördüğü çerçeveler dışında, kendiliğinden oluşan yaşam çevrelerinin ve pratiklerinin ortaya çıkış ve değişim süreçlerinin, yerleşim niteliklerinin ortaya konması ve eleştirel olarak değerlendirilmesi, belirlenen sorunların çözümüne yönelik veya başarılı uygulamaların yaygınlaştırılmasına dönük öneriler geliştirilmesi,
- Yaşam çevrelerinin afet riski, çevre kalitesi, kırılabilirlik, uyum kapasitesi ve sürdürülebilirlik ile yerleşimlerin doğayla kurduğu ilişkiler, sağlıklı gıda sistemleri açısından incelenmesi; çevresel sürdürülebilirlik ilkesinin hayata geçirilmesine yönelik öneriler geliştirilmesi,
- Yaşam çevrelerinde yaşanan demografik, işlevsel ve mekansal devingenliğin, altyapı sağlama süreçleri, teknolojiye erişim, toplu tüketim, konut, ulaşım, toplumsal yeniden üretim açılarından incelenmesi, sorgulanması ve anlamlı, geçerli, uygulanabilir, adil, kapsayıcı, etkin yeni kentsel politikalar konusunda öneriler geliştirilmesi,
- Türkiye’de yerleşmeler sistemi ve yönetsel yapıdaki dönüşümün, mevcut/alternatif yasal ve işlevsel çerçeveler bakımından incelenmesi; mevcut planlama ve yönetim sisteminin iyileştirilmesine ve sosyal riskleri azaltmaya yönelik yönetsel yapı değişikliği önerilerinin geliştirilmesi,
- Yeni yaşam alanları ve kentsel dönüşüm projeleri çerçevesinde, ülke deneyiminin farklı yerleşim ölçeklerinde irdelenmesi, yerel unsurlar ve özellikleri dikkate alan ve halkın aktif katılımını olanaklı kılan planlama ve uygulama süreçlerine ilişkin yeni yöntemlerin belirlenmesi ve bunların mali boyutuna ilişkin olarak ortaya çıkan sorunlara ilişkin çözümler üretilmesi ve ihtiyaç sahiplerinin nitelikli konuta erişiminin sağlanması ve yapıllı çevreye müdahale biçimlerinin (yenileme, koruma, güçlendirme) belirlenmesi süreçlerinde ve proje yönetimi ve finansmanı süreçlerinde yeni öneriler geliştirilmesi.

b) Yerleşme içi ilişkiler (topluluk oluşturma kapasitesi, kamusal alan varlığı, aktörler arası ilişkiler vb. özneller arası oйдаşma süreçleri)

Yaşam çevrelerinde ötekileştirmeyi ortadan kaldıran, kapsayıcı politikaların ve uygulama araçlarının geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu bağlamda yerleşimlerde yaşayanlar arası ilişkilerin, karar verme ve oйдаşma süreçlerinin irdelenmesi; sorun alanlarının belirlenmesi ve dünyadaki gelişmeler ışığında, günümüzün toplumsal ilişkilerinin gerçekliğiyle uyumlu dayanışmacı ilişkilerin kurulmasına dönük önerilerin geliştirilmesi beklenmektedir. Yerleşme içi ilişkiler boyutunda öne çıkan araştırma konuları aşağıda yer almaktadır:

- Yaşam çevrelerinin ve toplumsal ortamların birey, aile yapıları, toplumsal uyum, dayanışma, ötekileştirici ilişkiler yoluyla dışlama, değerler sistemi, aidiyet, çevre koruma, kültürel miras, katılım ve bütünleşme açısından incelenmesi, eleştirel olarak değerlendirilmesi; toplumun tüm kesimlerini kapsayan, sürdürülebilir yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik kentsel politika ve uygulama önerilerinin geliştirilmesi,
- Farklı yaşam çevrelerinde toplumsal yaşamın yaşlılar, yoksullar, engelliler ve çocuklar gibi dezavantajlı gruplar üzerindeki etkilerinin incelenmesi; izlenebilirliği ve yaşanabilirliği artırmaya yönelik öneriler geliştirilmesi.

c) Yaşam kalitesi düzeyi (yaşayanların öznel değerlendirmelerini de içeren bir performans değerlendirmesi)

Yukarıda a ve b başlıkları altında açıklanan iki boyut (yaşam çevrelerinin nesnel/materyal

nitelikleri ve yerleşme içi ilişkiler) kapsamında ele alınan hususlar, yaşam kalitesini sağlayan ortamın yaratılmasında yeterli olmalarına rağmen yaşam kalitesinin oluştuğunun garantisini sağlayamaz. Ayrıca, burada yaşayanların kendi çevrelerinin yaşam kalitesini öznel olarak değerli bulmaları da gerekmektedir. Bu nedenle yaşam kalitesi düzeyinin değerlendirilmesinde bu öznel boyutu içeren ölçütler geliştirilmesi beklenmektedir. Yaşam kalitesi düzeyi boyutunda öne çıkan araştırma konuları aşağıda yer almaktadır:

- İlk iki boyut (a ve b) altında değerlendirilen başarıların ya da başarısızlıkların, insanların yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin öznel değerlendirmesi,
- İnsanların yaşamları boyunca sağladıkları mutluluğun ve doyumların, ilk iki boyut (a ve b) altında tanımlanan değişkenlerle ilişkilendirilmesi,
- Araştırma kapsamında, yaşam kalitesinin öznel yanının, hazzı (*hedonic*) ve insanların iş yapma kapasitesi oluşturması ve bu kapasiteyle başardıkları performansın sağladığı doyum (*eudaimonic*) boyutlarına göre farklılaştırılması ve bu farklılaşmanın geliştirilecek politikalara yansıtılması konusunda duyarlılığa sahip olunması beklenmektedir.

3. İlgili Destek Programı

Bu çağrı çerçevesinde önerilecek projelere “1003-Öncelikli Alanlar Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı” kapsamında destek verilecektir.

4. Çağrıya Özel Hususlar

İlgili mevzuat gereği, Ar-Ge projesi niteliği taşımayan (salt veri toplamaya/durum tespitine yönelik çalışmalar, kurumların rutin olarak yürüttükleri çalışmalar, daha önce gerçekleştirilmiş olan bir çalışmanın sadece kapsamının genişletilerek tekrarlanması niteliğindeki çalışmalar, altyapı oluşturmaya yönelik çalışmalar vb.) proje önerileri birinci aşamada elenecek olup ikinci aşamaya geçemeyecektir.

Bu çağrı kapsamında önerilecek projelere ilişkin dikkat edilmesi gereken hususlar “Amaç ve Hedefler” bölümünde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Sunulacak proje önerilerinin “Amaç ve Hedefler” bölümünde belirtilen hususlar dikkate alınarak hazırlanması gerekmektedir. Birinci aşama değerlendirmesi sonucunda çağrı kapsamı, amaç ve hedeflerine uygun olmayan proje önerileri elenecek olup ikinci aşamaya geçemeyecektir.

Proje önerileri küçük, orta veya büyük ölçekli olarak hazırlanabilir. Orta ve büyük ölçekli projeler en fazla 1 ana proje ve 3 alt projeden oluşabilir. İkinci aşama proje başvuruları ile birlikte, alt proje tanımlı başvurular için [Protokol](#) Belgesi sunulmalı ve alt projeler başvuru sisteminde de tanımlanmalıdır. Alt proje tanımlı başvurularda, ikinci aşama başvurusu ile sunulan bütçe, ana proje ve alt projeler bazında ayrılmalıdır.

Yukarıda açıklanan genel hususların yanı sıra, bu çağrıya özel olarak aşağıda belirtilen hususların da dikkate alınması gerekmektedir:

- Her proje önerisinin çağrı metninin Genel Çerçeve bölümünde belirtilen, üç temel boyutu, üç temel çerçevede de ele alması beklenmektedir.
- Önerilecek araştırmalar, kent-bölge bütünü, il bütünü, kent, mahalle, komşuluk birimi, köy vb. değişik yaşam çevrelerine ilişkin olarak geliştirilebilir. Bununla birlikte, araştırma sonuçlarının, farklı yaşam çevreleri ölçeğinde örnek oluşturabilme

düzeyleri de irdelenmelidir.

- Önerilen her projenin, hangi yerleşim ölçeğinde olursa olsun, çok disiplinli olması beklenmektedir.
- Bu çağrı kapsamında sunulacak orta ve büyük ölçekli projelerin, farklı kurum kuruluşlarda yürütülen en az iki projeden oluşması gerekmektedir. Ana projenin yanı sıra sadece bir alt projenin yer alması durumunda, bu alt projenin yürütüleceği kurum/kuruluş, ana projeye aynı kurum/kuruluş bünyesinde yer alan, fakülte, enstitü, teknopark vb. olamaz. Ana projenin yanı sıra birden fazla alt projenin yer alması durumunda ise en az bir alt projenin ana projeden farklı bir kurum/kuruluştan olması gerekmektedir.
- Proje önerileri, yalnızca ihtiyaç analizi ya da durum tespiti çalışmaları ile sınırlı tutulmamalı, uygulamaya yönelik çıkarımlar içermelidir.
- Proje kapsamındaki iş paketlerinin büyük ölçüde proje ekibi tarafından yapılması beklenmektedir.
- İkinci aşama başvurularında sunulması gerekli olan [Yasal/Özel İzin Belgesi](#) ile [Etik Kurul Onay Belgesi](#) nin alınmasında yaşanabilecek aksaklıklar göz önünde bulundurularak, söz konusu belgelerin temin sürecinin ilgili tüm kurum/kuruluşlarla irtibata geçilerek ivedilikle başlatılması önerilmektedir.

5. Çağrı Takvimi

Aşama	Çevrimiçi Başvuru Sistemi Kapanış Tarihi	Elektronik Başvuru Çıktısının Gönderilmesi İçin Son Tarih ^(*)
Birinci Aşama	22.06.2018 17:30	29.06.2018 17:30
İkinci Aşama	09.11.2018 17:30	23.11.2018 17:30

(*) Elektronik başvuru çıktısının ıslak imzalı nüshasının belirtilen tarih ve saate kadar Kurumumuza ulaştırılması gerekmektedir.

6. Ek Belgelere Referanslar

- [1003 Destek Programı Web Sayfası](#)
- [1003 Destek Programı Bilgi Notu](#)
- [1003 Destek Programı Başvuru Formları](#) (*)
- [1003 Öncelikli Alanlar Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı Usul ve Esasları](#)
- [1003 Proje Önerisi Değerlendirme Formu](#)
- [Yasal/Özel İzin Belgesi Bilgi Notu](#)
- [Etik Kurul Onay Belgesi Bilgi Notu](#)
- [TÜBİTAK Çağrı Planlaması](#)

(*) 1003 programına ait başvuru formları güncellenmiştir. Birinci ve ikinci aşama başvuruları sırasında güncel formların kullanılmaması halinde proje önerileri değerlendirmeye alınmayacaktır. Güncel başvuru formlarına ulaşmak için lütfen [tıklayınız](#).

7. İrtibat Bilgileri

Başak DURUKAN GÜLTEKİN

Telefon	0312 298 12 84
E-posta	basak.durukan@tubitak.gov.tr

Alperen Zekeriya KARATAŞ

Telefon	0312 298 1276
E-posta	alperen.karatas@tubitak.gov.tr

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Destek Grubu(SOBAG)